

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик початкової освіти

Дипломна робота
магістра

з теми: **«ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ
ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ДИЗАЙНЕРСЬКОГО
ПРОЕКТУВАННЯ»**

Виконала:

студентка 2 курсу, групи РО1-М20z
спеціальності 013 Початкова освіта
за освітньою програмою Початкова
освіта з додатковою спеціальністю
Англійська мова

(заочна форма навчання)

Гнідко Карина Пилипівна

Керівник: **Мєлєкєсцева Н. В.,**

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри теорії та методик початкової
освіти

Рецензент: **Галаманжук Л. Л.,**

доктор педагогічних наук, професор
кафедри теорії та методик дошкільної
освіти

Кам'янець-Подільський – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ДИЗАЙНЕРСЬКОГО ПРОЕКТУВАННЯ ЯК ЗАСОБУ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ.....	10
1.1. Психолого-педагогічні основи формування творчих здібностей здобувачів початкової освіти.....	10
1.2. Педагогічний потенціал дизайнерського проектування в освітньому процесі.....	23
РОЗДІЛ 2. РЕАЛІЗАЦІЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДИЗАЙНЕРСЬКОГО ПРОЕКТУВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ УРОКІВ НАВЧАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ПОЗАУРОЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ...	42
2.1. Педагогічні умови розвитку творчих здібностей молодших школярів засобами дизайнерського проектування.....	42
2.2. Методика формування творчих здібностей здобувачів початкової освіти засобами дизайнерського проектування.....	60
2.3. Аналіз результатів експериментальної роботи.....	77
ВИСНОВКИ.....	80
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	83
ДОДАТКИ.....	89
<i>Додаток А.</i> Зразки робіт здобувачів початкової освіти.....	90
<i>Додаток Б.</i> Опитування.....	94

ВСТУП

Зміна пріоритетів у системі освіти, зорієнтованої на формування творчої особистості призводить до інтенсивного пошуку нового змісту та найефективніших засобів освітньої діяльності, сприяє розкриттю можливостей особистості. Ключовими проблемами сучасної освіти, в контексті Нової української школи, є спрямування змісту освіти у відповідність до вимог сучасних потреб суспільства і створення умов для розвитку дитини як справжнього суб'єкта освітньої діяльності. З'являється необхідність в освітньому результаті, який визначається не тільки сумою засвоєних знань та умінь, а й готовністю здобувача початкової освіти до успішного вирішення як навчальних завдань, так і творчих, що породжує необхідність раннього формування творчого (креативного) потенціалу у молодших школярів.

Типовою освітньою програмою для закладів загальної середньої освіти під керівництвом О. Савченко визначено мету початкової освіти – всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей та розвиток самостійності, творчості, допитливості, що забезпечують її готовність до життя в демократичному й інформаційному суспільстві, продовження навчання в основній школі [68, с. 20].

Творча особистість – це особистість, яка вміє бути гнучкою у вирішенні різноманітних питань; здатна відходити від загальноприйнятих шаблонів і стереотипів; вміє долати проблеми; знаходити вихід із будь-якої ситуації; бути незалежною і самостійною; поважати себе та інших людей.

Виховання творчої особистості та процес розвитку її творчих здібностей завжди були в центрі уваги педагогічної науки (Я. Коменський, О. Духнович, К. Ушинський, В. Сухомлинський, О. Савченко та ін.).

Аналіз філософських, психолого-педагогічних наукових праць переконує, що формування творчих здібностей учнів є багатогранною і

неоднозначною, вона привертає увагу дослідників, зокрема, осмислення сутності і змісту творчості розв'язують Н. Бібік, М. Богайчук, В. Желанова, О. Каменєва, Г. Касьянова, Н. Ляшова, О. Матвієнко, О. Митник, Л. Паньків, В. Рагозіна, В. Тименко, Л. Шпак, Г. Сотська та ін.; розвиток особистості у творчій діяльності вивчали О. Матюшкін, В. Шубинський та ін.; розкриття концептуальних засад теорії здібностей, співвідношення біологічного і соціального в структурі здібностей, закономірностей їх розвитку знайшо своє відображення у працях І.Беха, І.Зязюна, В.Моляко, В.Рибалки та ін.; над обґрунтуванням психологічних засад творчих здібностей працювали Р. Кеттел, В. Лоуенфельд та ін. та їх компонентного складу – В. Андреев, С. Максименко та ін.); впливу середовища на розвиток творчих здібностей досліджували Р. Мілграм, Дж. Рензуллі, Ю. Хонг та ін.; формування творчих здібностей у педагогічній практиці висвітлені в працях Р.Пильніка, Г.Полякової, С.Сисоєвої.

Проблема створення умов для формування та прояву творчих здібностей особистості досліджується на стику педагогіки, педагогічної психології та психології творчості. Аналізуються механізми творчої діяльності (Н. Портницька, І. Загурська, О. Музика, О. Савиченко, А.Ю. Вишина, В.В. Горбунова, В.О. Климчук, І.М. Тичина, В.О. Моляко Л.С. Виготський, та ін).

Дизайнерське проектування, побудоване на підставі принципів розвивального, продуктивного навчання, передбачає застосування прийомів, принципів та операцій творчого процесу, спрямованих на активізацію емоційного ставлення учнів до засобів творчого конструктивного вираження, що дозволяють реалізувати формування творчих здібностей молодших школярів у технологічній освітній галузі.

Час показав, що дизайн як художньо-творча і наукова галузь потребує дослідження ролі всіх його видів у сучасному культурному просторі України, яка прагне зайняти свою нішу в світовому культурному просторі. Але швидка плинність дизайнерських тенденцій у сучасній проектній культурі та

плюралізм дизайнерських рішень не вміщуються в часові рамки навчальної методики, а це вказує на те, що методичні підходи повинні постійно піддаватися критичному аналізу і перебувати у стані динамічних змін. Шляхи розвитку дизайну та дизайнерської освіти досліджувалися за різними напрямками, серед яких можна виокремити: проектна культура та естетика дизайнерської творчості (В. Сидоренко), проблеми графічного дизайну та глобалізаційні процеси сучасності (В. Косів), теорія та історія розвитку дизайну (С. Прищенко, П. Татіївський), філософські основи дизайну (І. Рижова), синтез дизайну і технологій (Є. Антонович), дизайн як засіб розвитку творчих здібностей особистості (О. Вишневська), дизайн як техноестетична система (Є. Лазарєв), методологічні та гуманітарно-художні проблеми дизайну (О. Генісаретський), врахування етнокультурного середовища як важливої умови формування конструктивних умінь (В. Тименко). Дизайн України у світовому контексті художньо-проектної культури (В. Даниленко, С. Мигаль, П. Татіївський), методика викладання дизайну (В. Вдовиченко, Я. Миськів, Г. Попова), дизайнерська діяльність учнів (А. Король), та ін.

Актуальність і недостатня розробленість означеної проблеми, її теоретична і практична значущість, виявлені суперечності зумовили вибір теми дипломного дослідження – «Формування творчих здібностей здобувачів початкової освіти засобами дизайнерського проектування».

Об'єкт дослідження – процес формування творчих здібностей здобувачів початкової освіти засобами дизайнерського проектування в процесі вивчення технологічної освітньої галузі.

Предмет дослідження – педагогічні умов використання елементів дизайнерського проектування як засобу формування творчих здібностей здобувачів початкової освіти.

Мета дослідження. Теоретично обґрунтувати та практично перевірити педагогічні умов використання елементів дизайнерського проектування як засобу формування творчих здібностей здобувачів початкової освіти.

Відповідно до мети дослідження були визначені наступні **завдання**:

1. Здійснити теоретико-методичний аналіз досліджуваної проблеми та уточнити зміст основного категоріального апарату.

2. Виявити сутність і науково обґрунтувати особливості формування творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку засобами дизайнерського проектування.

3. Визначити критерії, показники та виявити рівні розвитку творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку засобами дизайнерського проектування.

4. Спроекувати й упровадити педагогічні умови розвитку творчих здібностей здобувачів початкової освіти засобами дизайнерського проектування.

5. Експериментально перевірити ефективність впровадження педагогічних умов розвитку творчих здібностей молодших школярів засобами дизайнерського проектування.

У зв'язку з поставленими завданнями нами були використані наступні **методи** дослідження:

– *теоретичні*: аналіз філософської, психолого-педагогічної та спеціальної літератури; вивчення та узагальнення досвіду роботи закладів загальної середньої освіти з формування в молодших школярів творчих здібностей; аналіз освітньо-програмної документації; аналіз, синтез теоретичних даних дали можливість систематизувати теоретичні матеріали з формування творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку засобами дизайнерського проектування;

– *наочні*: демонстрація зразків та способів дизайнерського проектування;

– *практичний*: самостійне виконання дітьми елементів дизайнерського проектування.

– *емпіричні*: розповідь, бесіда, використання художнього слова; створення проблемної ситуації; анкетування та соціологічні опитування

здобувачів початкової освіти; спостереження за молодшими школярами; діагностика рівня розвитку творчих здібностей здобувачів початкової освіти, якісний і кількісний аналіз отриманих даних, їх табличне, графічне зображення; експертна оцінка;

– *методи обробки даних*: метод кількісного та якісного аналізу результатів дослідження.

Практичне значення дослідження визначається виявленням у розробці та впровадженні методики формування творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку засобами дизайнерського проектування. Розроблено та експериментально апробовано систему вправ та завдань спрямовані на формування творчих здібностей здобувачів початкової освіти засобами дизайнерського проектування, методичну доцільність її використання у процесі технологічної освіти молодших школярів в умовах концепції Нової української школи.

Апробація роботи. Основні положення та результати дослідження апробовані в умовах практичної педагогічної роботи у Грозинецькому навчально-виховному комплексі I-III ступенів Топорівської ОТГ Чернівецького району Чернівецької області.

Крім того, апробація та впровадження результатів дослідження здійснювалося шляхом доповідей на: міжнародних, всеукраїнських, регіональних науково-практичних конференціях, науково-практичних семінарах, серед них: VII Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми наступності дошкільної і початкової освіти» (Кам'янець-Подільський, 14-15 квітня 2021 року), тема доповіді: «Формування творчих здібностей дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку в процесі дизайнерської діяльності»; Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Розвиток освітніх систем в умовах євроінтеграційних трансформацій» (Чернівці, 26-27 травня 2021 року), тема доповіді: «Дизайнерська діяльність як один із вагомих факторів формування життєвих компетентностей здобувачів початкової освіти»; IV Всеукраїнська

науково-практична конференція з міжнародною участю «Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими освітніми потребами» (Вінниця, 10-11 грудня 2020 року), тема доповіді: «Особливості створення дизайнерських проектів дітям з особливостями психофізичного розвитку»; V Всеукраїнська науково-практична конференція «Українська та іноземні мови в початкових класах: актуальні проблеми й інноваційні технології навчання» (Кам'янець-Подільський, 18-19 березня 2021 року). тема доповіді: «Особливості впливу дизайнерської діяльності здобувачів початкової освіти на формування творчих здібностей»; IV Всеукраїнська науково-практична конференція «Від творчого педагога до творчої дитини: гармонія партнерської взаємодії» (Кам'янець-Подільський, 28-29 жовтня 2020 року). тема доповіді: «Передумови дизайнерського проектування дітьми дошкільного та молодшого шкільного віку»; Всеукраїнська науково-практична онлайн-конференція «Актуальні питання початкової освіти: досвід, реалії, перспективи» (Кам'янець-Подільський, 15-16 жовтня 2020 року). тема доповіді: «Шляхи формування предметно-технологічних компетентностей здобувачів початкової освіти»; Наукова конференція студентів і магістрантів за підсумками НДР у 2019-2020 навчальному році (Кам'янець-Подільський, 2020) тема доповіді: «Організація роботи з обдарованими дітьми»; II Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Початкова освіта: історія, проблеми, перспективи» (Ніжин, 21 жовтня 2021 року) тема доповіді: «Створення умов дизайнерського проектування дітьми молодшого шкільного віку в просторі НУШ»; Всеукраїнська науково-практична онлайн-конференція «Актуальні питання початкової освіти: досвід, реалії, перспективи» (Кам'янець-Подільський, 21-22 жовтня 2021 року). тема доповіді: «Особливості впливу дизайнерської діяльності здобувачів початкової освіти на формування творчих здібностей в умовах НУШ»;

Публікації. Було опубліковано статті:

«Формування творчих здібностей дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку в процесі дизайнерської діяльності» (2021), «Реалізація змістової лінії «Середовище проєктування» в інтегрованому курсі «Дизайн і технології» в умовах Нової української школи (2020), «Особливості впливу дизайнерської діяльності здобувачів початкової освіти на формування їх творчих здібностей» (2021), «Психолого-педагогічні передумови впливу дизайнерської діяльності здобувачів початкової освіти на формування творчих здібностей» (2021).

Структура й обсяг роботи. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел зі 77 позицій та додатків (всього 94 сторінки).

ВИСНОВКИ

У роботі здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано нове вирішення проблеми розвитку творчих здібностей молодших школярів на заняттях з образотворчого мистецтва. Результати проведеного дослідження засвідчили досягнення мети, розв'язання поставлених завдань, що уможливило такі висновки:

1. На основі аналізу психологічних і педагогічних джерел з'ясовано стан досліджуваної проблеми та уточнено сутність поняття «творчі здібності молодших школярів». Означені здібності трактуються як властивість, котра завдяки віковим особливостям – здатності до почуттєвого сприйняття, емоційної чуйності, співпереживання, фантазування, образного і асоціативного мислення, анімізму, синестезії – є підґрунтям для творчої самореалізації в різних видах художньої діяльності.

З'ясовано, що основою для розвитку творчих здібностей молодших школярів є психологічні особливості учнів: здатність до емоційної чутливості, уміння «входити» в уявну ситуацію, переживати й емоційно відгукуватися на красу в житті та мистецтві, емоційна щирість, образне мислення, асоціативність, пізнавальна активність, динамічність і яскравість уяви.

За результатами дослідження констатовано відсутність достатньо обґрунтованих педагогічних технологій творчого розвитку здобувачів початкової освіти, їх спрямованість лише на окремі психологічні властивості особистості. Такий стан зумовив необхідність розроблення педагогічних умов розвитку творчих здібностей здобувачів початкової освіти засобами дизайнерського проектування.

2. Виокремлено структурні компоненти творчих здібностей молодших школярів, що розвиваються засобами дизайнерського проектування: образно-асоціативний (творча уява, художньо-образне та асоціативне мислення), емоційно-чуттєвий (емоційно-ціннісне ставлення

особистості до світу, цілісне художньо-чуттєве сприйняття, відчуття краси, здатність до співпереживання) і продуктивний (спеціальні якості, уміння та навички, безпосередній зв'язок образів із думкою, почуттями, дією).

3. Визначено критерії та показники розвитку у молодших школярів творчих здібностей: когнітивний (вміння встановлювати різноманітні асоціативні зв'язки; довільність уяви, багатий запас вражень від навколишнього світу; уміння продукувати оригінальні ідеї та рішення); сенсорно-естетичний (глибина і яскравість емоційно-естетичної реакції; цілісність чуттєво-художнього сприйняття; здатність до «входження» в образ); діяльнісно-естетичний (інтерес до образотворчої діяльності та отримання задоволення від неї; володіння навичками образотворчої діяльності; здатність до самостійного створення художніх образів у малюванні). Схарактеризовано рівні розвитку творчих здібностей молодших школярів: високий, середній і низький.

4. Розроблено і теоретично обґрунтовано педагогічні умови розвитку творчих здібностей молодших школярів засобами дизайнерського проектування, що спрямована на набуття в них когнітивного досвіду, емоційно-чуттєвого сприйняття навколишнього світу, формування естетичного ставлення до його об'єктів і забезпечує художньо-творче самовираження кожної дитини. Такими умовами є врахування специфіки дизайнерського проектування здобувачів початкової освіти; врахування вікових та індивідуальних особливостей здобувачів початкової освіти у процесі опанування елементів дизайнерського проектування; забезпечення особистісно зорієнтованого характеру педагогічної взаємодії вчителя й учнів освітньому процесі; оптимальне співвідношення теоретичної і практичної діяльності з використанням елементів дизайну на інтегрованих уроках; забезпечення цілісності та системності формування творчих здібностей.

5. Експериментально перевірено ефективність дизайнерського проектування розвитку творчих здібностей здобувачів початкової освіти. Результати експериментального дослідження засвідчили позитивні кількісні

та якісні зміни щодо рівнів розвитку творчих здібностей здобувачів початкової освіти засобами дизайнерського проектування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Архипова С. П. Методика розвитку творчих здібностей у дітей дошкільного віку. *Педагогічні науки* : збірник наукових праць. Полтава. 2009. Вип. 2. С. 41-48.
2. Барко В. І., Тютюнников А. М. Як визначити творчі здібності дитини? Київ : Україна, 1991. 90 с.
3. Батищев Г. С. Познание и творчество. Москва : Педагогика, 1991. 120 с.
4. Бех І. Д. Молодший школяр як особистість. *Навчання і виховання учнів 4 класу* : методичний посібник для вчителів / М-во освіти і науки України ; упоряд. О. Я. Савченко. Київ : Початкова школа, 2005. С. 8-12.
5. Бех І. Д. Особистість у просторі духовного розвитку : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Академвидав, 2012. 256 с.
6. Біла І. М. Психологія дитячої творчості. Київ : Фенікс. 2014. 200 с.
7. Богоявленская Д. Б. Интеллектуальная активность как проблема творчества. Ростов-на-Дону : Изд-во РГУ, 1983. 173 с.
8. Богущ А. М, Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика : теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах : підручник. 2-ге вид., доп. Київ : Видавничий дім «Слово», 2011. 704 с.
9. Богущ А. М. Педагогічні нотатки та роздуми : збірник науково-методичних праць. Запоріжжя : ЛПС 2001. 224 с.
10. Вітчінкіна К.О. Обґрунтування дизайну як творчої проектно-художньої діяльності. *Вісник ХДАДМ*. 2009. № 8. С. 23-27.
11. Вукіна Н. В., Дементієвська Н. П., Сущенко І. Критичне мислення: як цьому навчати: науково-методичний посібник. Харків: Книгоспілка, 2017. 190 с.
12. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте: психологический очерк : книга для учителя / Послесл. В. В. Давыдова. 3-е изд. Москва : Просвещение, 1991. 93 с.
13. Гілфорд Дж. Три сторони інтелекту//Психологія мислення. М., 1982.

14. Гільбух Ю. З. Розумово обдарована дитина. Київ : Віпол, 1993. 75 с.
15. Глухих Н.А. Модельєри є дизайнер? *Вісник ХДАДМ*. 2005. № 1. С. 145-148.
16. Гнатко М. М. Психологічна діагностика обдарованості : методичні рекомендації. Луцьк : ВВ МАНУ, 1996. 316 с.
17. Голікова О.П., Шевчук Т.А. Портрет спеціаліста: дизайнер. URL: <http://abiturient.iatp.org.ua/articles/article14.htm>
18. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.
19. Гохман І. О. Вплив суб'єктивної картини світу на процес наукової творчості. URL: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2010/10_2010/11.pdf
20. Даниленко В.Я. Дизайн: підручник для студ. ВНЗ, які навчаються за спец. «Дизайн». Харків : Вид-во ХДАДМ, 2003. 320 с.
21. Дронова О. Через красу до творчості. Інтегрований підхід до організації образотворчої діяльності старших дошкільнят. *Дошкільнє виховання*. 2004. №4, С. 18-19.
22. Дяченко О. М. Шляхи активізації дошкільнят *Питання психології*. 2004. № 2. 8 с.
23. Жлудько В.М., Іващенко Ю.Ф. Вплив ігрового дизайну на творчий розвиток особистості. *Молодий вчений*. 2018 № 2.1 (54.1). URL : <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/2.1/10.pdf>
24. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / За ред. Моляко В. О., Музика О. Л. Житомир : Рута, 2006. 320 с.
25. Каган М. С. Философская теория ценности. Санкт-Петербург : ТОО ТК «Петрополис», 2001. 205 с.
26. Каган М. С. Философская теория ценности. Санкт-Петербург : ТОО ТК «Петрополис», 2001. 205 с.
27. Казакова Т. Г. Теория и методика развития детского изобразительного творчества : учебное пособие для студентов. Москва : ВЛАДОС, 2006. 255 с.

28. Казакова Т. Г. Теория и методика развития детского изобразительного творчества : учебное пособие для студентов. Москва : ВЛАДОС, 2006. 255 с.
29. Калинина Т. В. Развитие художественного восприятия ребенка : учебное пособие. Екатеринбург : Уральский государственный ун-т им. А. М. Горького, 2008. 147 с.
30. Кант І. Рефлексії до критики чистого розуму. Київ : Юніверс, 2004. 464 с.
31. Коберник О. М. Ігродизайн обдарованої дитини: визрівання емоцій і почуттів особистості / О. М. Коберник, В. П. Тименко, Т. О. Шевчук. Київ : Інформ. системи, 2009. – 200 с
32. Комарова Т. С. Детское художественное творчество : метод. пособие для воспитателей и педагогов : для работы с детьми 2-7 лет. Москва : Мозаика-Синтез, 2005. 117 с.
33. Комарова Т. С. Образотворча діяльність у дитячому садку : програма та метод. рек. для занять із дітьми 2-6 років. Харків : Видавництво «Ранок», 2007.
34. Комаровська О. А. Художня творчість як процес прояву художньої обдарованості *Матеріали міжнародної наукової конференції «Еліта, обдарованість, людиноцентризм»* Київ : Інформ. системи, 2010. С. 149.
35. Конишева Н.М. Методика трудового навчання молодших школярів. Основи дизайноосвіти: навч. посібник для студ. середовищ. пед. навч. Закладів. Мінськ : Академія, 2009. 192 с.
36. Котляр В. П. Основи образотворчого мистецтва і методика художнього виховання дітей : навчальний. посібник. Запоріжжя : Просвіта, 2003. 200 с.
37. Котляр В. П. Основи образотворчого мистецтва і методика художнього виховання дітей : навчальний. посібник. Запоріжжя : Просвіта, 2003. 200 с.
38. Кравчунас Б. К. Детское рисование как художественное творчество. Санкт-Петербург : «Аркада СПб», 2002. 60 с.
39. Кремень В. Педагогічна синергетика : понятійно-категоріальний синтез. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2013. №3. С. 3-19.

40. Лиштван З. В. Конструирование: пособие для воспитателя детского сада. Москва: Просвещение, 1981. 159 с.
41. Лідія Іванівна Ткаченко, Креативність і творчість: сучасний контекст. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2014. № 9-10 (28-29). С.32-35.
42. Макарова Е.В. Програма студії дизайну: посібник для педагогів. Іжевськ, 2007. 182 с.
43. Малікова Ю. В. Сенсорне виховання в сучасній теорії і практиці дошкільної освіти. *Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного ун-ту ім. К. Д Ушинського: зб. наукових праць*. 2005. № 3-4, С. 154-159.
44. Маслоу А. Г. Мотивация и личность. Санкт-Петербург : Евразия, 2001. 479 с.
45. Митник О. Я. Розвиток когнітивної компетентності учнів у навчально-виховному процесі ЗНЗ засобами інформаційно- комп'ютерних технологій. *Міждисциплінарні дослідження складних систем*. 2018. №13. С. 69–82.
46. Михайлова Л. М. Виховуємо красою : методичний посібник для заст. директорів шкіл, вчителів різних спеціальностей, класних керівників, студентів педагогічних навчальних закладів. Запоріжжя : Акцент Інвест-Трейд, 2014. 268 с.
47. Нова українська школа : poradnik vohovatelю групи продовженого дня у закладах загальної середньої освіти : навчально- методичний посібник / за ред. Г. І. Дмитрів, Г. Д. Стрільчик. Львів : Світ, 2019. 224 с.
48. Нова українська школа : poradnik для вчителя / за заг. ред. Н. М. Бібік. Київ : Літера ЛТД, 2019. 208 с.
49. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи / за ред. М. Грищенка. Київ, 2016. 40 с. URL: <http://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/20195>
50. Нова українська школа: poradnik для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.

51. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / [Пехота О.М., Кіктенко А.З., Любарська О.М. та ін.] ; за заг. ред. О. М. Пехоти. Київ : АСК, 2002. 255
52. Піроженко Т. Особистісний потенціал дошкільника: умови розвитку в сучасному суспільстві. *Дошкільне виховання*. 2012. №1. С. 8-15.
53. Погодина С. В. Развитие детского изобразительного творчества под влиянием художественных эталонов. *Дошкольное воспитание*. 2011 № 9, С. 52-63.
54. Пометун О. І., Піроженко. Л.В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: науково-методичний посібник. Київ : А.С.К., 2014. 192 с.
55. Професійна освіта : словник : навчальний посібник / уклад. С. У. Гончаренко та ін. ; за ред. Н. Г. Ничкало. Київ : Вища школа, 2000. 380 с.
56. Психологічна енциклопедія / Автор-упоряд.: О. М. Степанов. Київ : Академвидав, 2006. 424 с.
57. Пшеничных Л. А. Игровая изобразительная деятельность как средство творческого развития дошкольников. *Психолого-педагогический журнал Гаудеамус*. 2003. №2(4). С. 141-145.
58. Роджерс К., Фрейберг Дж. Свобода учиться. Москва : Смысл, 2002. 527 с.
59. Роменець В. А. Психологія творчості. Київ : Либідь, 2001. 288 с.
60. Сисоєва С. О. Творчий розвиток особистості: сутність, специфіка. *Творчість у контексті розвитку людини* : матеріали міжнародної наукової конференції : Частина 2. Київ, 2003. С. 42.
61. Словник іншомовних слів URL: <http://dic.academic.ru/>
62. Сухомлинский В. А. Сердце отдаю детям. Киев : Радянська школа, 1969. 381 с.
63. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2019/11/1-2-dodatki.pdf>

64. Удовенко Е.О. Філософсько-педагогічні аспекти розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку. *Young Scientist* 2018. № 8.1 (60.1). С. 99-104
65. Філософія : підручник / В. П. Андрущенко[та ін.] ; ред.: М. І. Горлач, В. Г. Кремень, В. К. Рибалко. 2-ге вид., перероб. та доп. Харків : Консум, 2001. 672 с.
66. Франко І. Я. Зібрання творів : у 50-ти т. Т. 46. Кн. II. Київ: Наукова думка, 1986. 438 с.
67. Фромм Э. Иметь или быть. Москва : АСТ Астрель, 2011. 314 с
68. Чжао Юйсян. Розвиток творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку засобами ігрових художньо – педагогічних технологій : дис. 011 – Освітні, педагогічні науки, Галузь знань 01 Освіта (Освіта/Педагогіка). Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. Київ, 2021. 276с.
69. Шандрук С. К. Психологія професійних творчих здібностей: [монографія]. Тернопіль: Економічна думка, 2015. 357 с.
70. Яремчук Н. Педагогічна творчість як складова професійно- педагогічної культури викладача вищої школи. *Вісник Львівського університету:серія Педагогіка*. 2009. Вип. 25, ч.1. С. 242-249.
71. Creativity. URL : <http://en.wikipedia.org/wiki/Creativity>
72. Hamid Rajaei. URL: http://en.wikipedia.org/wiki/Hamid_Rajaei#Creativity_theory.2C_The_prolixes_and_the_simplifiers.2C_Epistemological_attitude
73. Mumford M. D. Where have we been, where are we going? Taking stock in creativity research. *Creativity Research Journal*. 2003 № 15. P. 107–120.
74. Torrance E. P. The nature of creativity as manifest in hetesting // R. Sternberg, T. Tardif (eds.). *The nature of creativity*. Cambridge: Cambr. Press, 1988. P. 43-75.